

Allvarlig kritik mot Socialnämnden i Luleå kommun för att två socialsekreterare hjälpt en förälder att svara på stämningsansökan från den andre föräldern i ett familjemål

Beslutet i korthet: I ett mål om boende och umgänge enligt föräldrabalken, FB, hjälpte två socialsekreterare en förälder att svara på stämningsansökan. De båda socialsekreterarna upprättade ett yttrande som fogades till svarsskrivelsen.

I beslutet uttalar JO att när två socialsekreterare, på ett sådant sätt som har skett i det här fallet, hjälper den ena föräldern att svara på en stämningsansökan är det nästintill ofrånkomligt att den förälder som har väckt talan kommer att uppfatta det som att förvaltningen har tagit ställning mot honom eller henne. Socialsekreterarna intar i den situationen närmast rollen som ombud för den svarande föräldern, och ett sådant agerande ligger långt utanför både nämndens ansvarsområde och vad som kan anses rymmas inom grundlagens krav på saklighet och opartiskhet (se 1 kap. 9 § regeringsformen, RF). Det är något som varken nämnden eller enskilda socialsekreterare ska ägna sig åt. JO konstaterar också att flera av de omständigheter som redovisas i det aktuella yttrandet var tvistiga samt att yttrandet inte är begränsat till en redogörelse för faktiska omständigheter, utan att det innehåller bedömningar av de frågor som var föremål för prövning i det pågående familjemålet. Enligt JO kan yttrandet som sådant och det sätt som det har tillkommit på, inte uppfattas på något annat sätt än som ett ställningstagande för den svarande föräldern.

JO konstaterar att handläggningen inte har skett i enlighet med de krav på saklighet och opartiskhet som uppställs i 1 kap. 9 § RF, och nämnden får allvarlig kritik för hanteringen.

Bakgrund

AA och BB har tillsammans dottern CC, född 2010. I oktober 2018 väckte AA talan mot BB i Luleå tingsrätt om boende och umgänge med CC.

Den 23 november 2018 kom BB in med ett svar till tingsrätten där hon bl.a. hänvisade till ett yttrande som några dagar tidigare hade upprättats av två socialsekreterare vid socialförvaltningen i Luleå kommun. I yttrandet angavs bl.a. följande:

BB har bett socialnämnden om hjälp att svara på stämningsansökan och beskriva omständigheterna om varför BB och CC bor i ett skyddat boende.

Socialnämnden bedömer att BB och CC behöver bo kvar i skyddat boende för att undgå de våld de levt under och för att skapa en trygg relation. BB behöver även stöd i att återta sitt föräldraskap. Utredning av CC:s behov av stöd pågår. Utifrån detta anser vi inte att växelvis boende eller umgänge med AA skulle vara till gagn för CC i dagsläget.

Anmälan

I en anmälan till JO klagade AA på socialförvaltningen i Luleå kommun. Han var bl.a. kritisk mot att de båda socialsekreterarna hade hjälpt BB att svara på stämningsansökan.

Utredning

JO begärde att Socialnämnden i Luleå kommun skulle yttra sig över det som AA hade uppgett i sin anmälan.

Nämnden kom in med ett remissvar och uppgav bl.a. följande:

Utredning enligt 11 kap 1 § SoL inleddes på CC 2018-08-14 med anledning av att hon hade bevittnat våld och kunde beskriva våldet mamma varit utsatt för i form av bråk, konflikter kontroll och hotelser. CC beskrev även att hon var rädd när pappa var arg.

Skrivelsen som AA hänvisar till är skriven av socialsekreterare DD och EE. Vi beskrev anledningen till att BB och CC var på skyddat boende. BB blev erbjuden skyddat boende för egen del och tog med sig CC.

BB önskade hjälp av socialförvaltningen att besvara stämningsansökan. Hon hade inte själv kraft och ork utifrån sin våldsutsatthet att beskriva sin och CC:s situation. Skrivelsen har skrivits i samråd med BB över telefon.

AA kommenterade remissvaret.

Bedömning

Objektivitetsprincipen

Enligt 1 kap. 9 § RF ska domstolar samt förvaltningsmyndigheter och andra som fullgör offentliga förvaltningsuppgifter i sin verksamhet beakta allas likhet inför lagen samt iaktta saklighet och opartiskhet. Kravet på saklighet och opartiskhet brukar benämnas objektivitetsprincipen.

Bestämmelsen i 1 kap. 9 § RF omfattar inte enbart hur en sak rent faktiskt har handlagts och vilka verkliga skäl som ligger bakom ett beslut eller något annat handlande från en myndighet. Även hur myndighetens agerande har uppfattats är av betydelse. Redan risken för att andra kan uppfatta att saklighet och opartiskhet inte iakttas är tillräckligt för att handlandet ska kunna anses strida mot 1 kap. 9 § RF (se JO 2019/20 s. 60 och däri gjorda hänvisningar).

Socialsekreterarnas agerande i det här fallet

I oktober 2018 väckte AA talan mot BB i Luleå tingsrätt om boende och umgänge med CC.

Den 23 november 2018 kom BB in med ett svar på stämningsansökan där hon bestred AA:s yrkanden. BB hänvisade också till ett yttrande som några dagar tidigare hade upprättats av två socialsekreterare vid socialförvaltningen i Luleå kommun. Yttrandet var fogat till BB:s svarsskrivelse.

Det aktuella yttrandet är benämnt ”Socialnämndens bedömning angående BB och CC:s nuvarande situation [...]”. I yttrandet anges inledningsvis att BB har bitt nämnden om hjälp att svara på stämningsansökan och beskriva varför BB och CC bor i ett skyddat boende. Nämnden har i sitt remissvar uppgett att BB inte hade kraft och ork att själv beskriva sin och dotterns situation samt att yttrandet skrevs i samråd med BB per telefon. Det har inte kommit fram att någon liknande kontakt togs med AA innan yttrandet upprättades.

I 6 kap. FB finns bestämmelser om hur domstolen kan begära in uppgifter från socialnämnden i familjemål. I vissa situationer finns det också en skyldighet för nämnden att lämna ett yttrande till domstolen (5 kap. 2 § socialtjänstförordningen [2001:937]). Ingen av de här situationerna var aktuell när det nu aktuella yttrandet upprättades.

Eftersom socialnämnden har lagreglerade uppgifter när det gäller att lämna upplysningar till domstolen i familjemål är det angeläget att stor försiktighet iakttas när uppgifter lämnas vid sidan av de bestämmelserna. När det pågår en tvist mellan föräldrar om vårdnad, boende eller umgänge med barn, finns det skäl att vara särskilt återhållsam med att skriva yttranden på begäran av den ena föräldern eftersom det då finns en risk att nämnden uppfattas som partisk (se JO 2019/20 s. 574 och däri gjorda hänvisningar).

När två socialsekreterare, på ett sådant sätt som har skett i det här fallet, hjälper den ena föräldern att svara på stämningsansökan är det nästintill ofrånkomligt att den förälder som har väckt talan kommer att uppfatta det som att förvaltningen har tagit ställning mot honom eller henne. Socialsekreterarna intar i den situationen närmast rollen som ombud för den svarande föräldern, och ett sådant agerande ligger långt utanför både nämndens ansvarsområde och vad som kan anses rymmas inom grundlagens krav på saklighet och opartiskhet (se 1 kap. 9 § RF). Det är något som varken nämnden eller enskilda socialsekreterare ska ägna sig åt. Redan av dessa skäl borde socialsekreterarna i det här fallet ha avstått från att hjälpa BB att svara på stämningsansökan och i stället ha hänvisat henne till att anlita ett ombud.

När det gäller yttrandets innehåll kan jag inledningsvis konstatera att flera av de omständigheter som redovisas i yttrandet var tvistiga. Yttrandet är inte heller begränsat till en redogörelse för faktiska omständigheter, utan det innehåller bedömningar av de frågor som var föremål för prövning i det pågående familjemålet vid tingsrätten. Det anges bl.a. att ett växelvis boende eller umgänge med AA inte skulle vara till gagn för CC.

Yttrandet som sådant och det sätt som det har tillkommit på kan inte uppfattas på något annat sätt än som ett ställningstagande för BB. Jag har därför stor förståelse för att socialsekreterarnas agerande gav AA skäl att ifrågasätta inte bara förvaltningens utan även nämndens objektivitet. I det sammanhanget är det av mindre betydelse om de omständigheter och bedömningar som redovisas i yttrandet var korrekta i sak. Det är inte heller något som jag har tagit ställning till.

För att socialnämnden ska kunna fullgöra sitt uppdrag är det, inte minst i ett pågående familjemål, av stor vikt att enskilda har förtroende för nämnden. Det är därför mycket olämpligt när två socialsekreterare agerar på ett sätt som ger den ena föräldern skäl att ifrågasätta nämndens objektivitet. Det är också anmärkningsvärt att nämnden inte synes ha någon som helst insikt om allvaret i de båda socialsekreterarnas agerande. Av remissvaret framgår inte att nämnden har några egentliga synpunkter på handläggningen, och det ger mig skäl att ifrågasätta om nämnden har tillräckliga kunskaper om innebörden av objektivitetsprincipen samt om nämndens uppgifter och skyldigheter i ett mål enligt FB. Handläggningen i det här fallet har inte skett i enlighet med de krav på saklighet och opartiskhet som uppställs i 1 kap. 9 § RF, och nämnden förtjänar allvarlig kritik för hanteringen.

Vad AA i övrigt har uppgett leder inte till någon åtgärd eller något uttalande från min sida.

Ärendet avslutas.